

8. Германович Г.В. Малое предпринимательство: как снизить административные барьеры? / Г.В. Германович, С.Ф. Пятинкин. – Мн.: Тесей, 2003. – 56 с.

Рецензент докт. экон. наук, профессор А.Н. Бузни

336.226.322 (477)

*Шуліченко Т.В., аспірант,
Одеський державний економічний університет*

МЕХАНІЗМ НАРАХУВАННЯ ТА СТЯГНЕННЯ ПОДАТКУ З ВЛАСНИКІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Податкова система України існує вже більш ніж десять років. За час розвитку сучасної теорії та практики оподаткування в Україні робилися спроби змінити регулювання окремих податків та їх елементів. Податок з власників транспортних засобів не є виключенням. Після прийняття Закону України „Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” від 11 грудня 1991 року до даного закону зміни вносились більш ніж десять разів. Проте удосконалення механізму нарахування та стягнення податку з власників транспортних засобів не призвело до очікуваних результатів. Сьогодні дійсно потребує реформування податок з власників транспортних засобів. Створення ефективного механізму нарахування та стягнення даного податку дозволить реалізувати принцип отримання максимальних надходжень при скороченні бюджетних витрат на адміністрування зазначеного податку. До того ж, саме для збільшення надходжень від податку з власників транспортних засобів до бюджетів різних рівнів, зміцнення доходної частини місцевих бюджетів, залучення до оподаткування більш повного переліку транспортних засобів пропонується проаналізувати механізм нарахування та стягнення податку з власників транспортних засобів на сучасному етапі розвитку економіки, виявити недоліки та надати рекомендації щодо його удосконалення.

Податкова система завжди була і залишаться предметом дослідження у працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, зокрема у роботах В.Петті, А. Сміта, Дж.К. Еккерта, Г. Харрісона, Т. Коллера, Т. Коупленда, І.Балабанова, М. Березина, В. Волкова, Р. Габбасова, В. Гусева, Н. Карзаєва тощо. Провідні економісти, юристи, політики та науковці О. Гончаренко, М. Вдовиченко, Л. Задорожня, Н. Ткаченко, В. Захожай, В.Зайчикова, Я. Литвиненко, В. Кравченко, А. Крисоватий, В. Руденко, Н. Коваленко присвятили свої роботи розгляду певних аспектів удосконалення власне податку з власників транспортних засобів. Так, сучасні науковці М. Вдовиченко та Л. Задорожня у своїй роботі розглядають питання реформування ставок оподаткування податку з власників транспортних засобів [1]. Вітчизняний економіст В. Руденко у своєму дослідженні робить увагу на проблемі віднесення податку з власників транспортних засобів до системи місцевих податків та зборів [2]. Київський юрист Н. Коваленко зачіпає проблемні питання обкладення податком з власників транспортних засобів [3]. Водночас не всі аспекти з даного питання висвітлено.

Метою статті є аналіз механізму нарахування та стягнення податку з власників транспортних засобів на сучасному етапі розвитку економіки, виявлення недоліків та надання рекомендації щодо його удосконалення

Сьогодні податок з власників транспортних засобів стягується на підставі Закону України ”Про податок з власників транспортних засобів і інших самохідних машин і механізмів” від 11. 12. 1991 № 1963-ХІІ в редакції від 01.07. 2009 на підставі Закону України № 1075-17(далі – Закон № 1963- ХІІ) [4]. Проте діючий механізм нарахування та стягнення податку з власників транспортних засобів може бути змінено у разі прийняття Податкового кодексу, що було подано на розгляд Верховній Раді України Кабінетом Міністрів України в червні 2010 [5]. Законопроект Податкового кодексу України від 15.06.2010 № 6509 було прийнято за основу на засіданні Верховної Ради України 16.06.2010 і готується до другого читання (далі – Законопроект № 6509). Розглянемо які ж зміни можуть бути внесені до чинного механізму нарахування та стягнення податку з власників транспортних засобів з прийняттям зазначеного нормативно-правового акту.

Законопроект № 6509 передбачає зміни вже в самій назві податку. Так, якщо відповідно до Закону № 1963- ХІІ податок має назву – податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, то згідно з Законопроектом № 6509 податок буде мати назву – податок на транспортні засоби. Слід зазначити, що майже ідентична назва податку характерна і для

податкових систем зарубіжних країн, зокрема Російської Федерації [6]. Щодо платників даного податку, то згідно з двома зазначеними документами ними є юридичні та фізичні особи, що здійснюють першу реєстрацію в Україні, реєстрацію, перереєстрацію транспортних засобів та/або мають зареєстровані в Україні власні транспортні засоби, що є об'єктами оподаткування.

Перелік об'єктів оподаткування Законопроектом № 6509 було розширено. Так, при визначені об'єктів оподаткування планується враховувати всі судна, зареєстровані у Державному судновому реєстрі України або у Судновій книзі України, майже всі літаки і вертольоти, зареєстровані у Державному реєстрі цивільних повітряних суден України або у Реєстрі державних повітряних суден України, а також майже всі колісні транспортні засоби. Серед колісних транспортних засобів не є об'єктами оподаткування наступні:

а) транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми, що закріплені на праві оперативного управління за військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями Збройних Сил України, які повністю утримуються за рахунок бюджету, крім тих, що віднесені до транспортної групи, в порядку визначеному головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, оборони і військового будівництва;

б) транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми, що закріплені на праві оперативного управління за військовими формуваннями головного органу у системі центральних органів виконавчої влади у сфері охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, безпеки дорожнього руху, які повністю утримуються за рахунок бюджету, крім тих, що віднесені до транспортної групи, в порядку визначеному таким головним органом;

в) транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми, що закріплені на праві оперативного управління за підрозділами служби цивільного захисту, які повністю утримуються за рахунок бюджету, крім тих, що віднесені до транспортної групи, в порядку визначеному головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту населення;

г) транспортні засоби вантажні, самохідні, що використовуються на заводах, складах, у портах та аеропортах для перевезення вантажів на короткі відстані, – код 8709 за УКТ ЗЕД;

г) транспортні засоби швидкої медичної допомоги;

д) машини і механізми для сільськогосподарських робіт – коди 8432 і 8433 за УКТ ЗЕД;

е) причепа (напівпричепа);

є) мопеди;

ж) велосипеди.

Слід зауважити, що перелік колісних транспортних засобів, що не є об'єктом оподаткування, надається в законопроекті, проте не зазначається які саме транспортні засоби відносити до колісних транспортних засобів.

Слід зазначити, що в Законі № 1963- XII такі транспортні засоби як велосипеди, причепа, більшість повітряних та водних суден не зазначені. Розширення переліку об'єктів оподаткування дозволить збільшити і обсяги надходжень від даного податку.

Щодо бази оподаткування, то в Законі № 1963- XII не існує статті, присвяченої такому елементу податку. Про те, що є базою оподаткування, можна дізнатись виходячи зі ст. 3 даного закону, де зазначені ставки в залежності від визначених показників, які практично і є базою оподаткування. Законопроектом № 6509 визначена база оподаткування для кожного виду транспортного засобу. Так, для колісних транспортних засобів, крім легкових автомобілів з електродвигуном, базою оподаткування є об'єм циліндра двигуна в куб. сантиметрах, для легкових автомобілів з електродвигуном – потужність двигуна в кВт, для суден, обладнаних двигуном, - потужність двигуна в кВт, для інших суден – за довжиною корпусу судна в см, для літаків, вертольотів – за максимальною злітною масою.

Слід зауважити, що для колісних транспортних засобів не доцільно використовувати об'єм циліндра двигуна як базу оподаткування, бо з одним і тим же об'ємом циліндра двигуна транспортний засіб може мати різну потужність двигуна. Тобто, для зазначених транспортних засобів доцільно взяти за базу оподаткування потужність двигуна, що буде відповідати сучасним реаліям.

Законопроектом № 6509 ставки податку визначаються від типу транспортного засобу і бази оподаткування, що йому відповідає. Зазначено також, що при першій реєстрації транспортних засобів застосовується коефіцієнти в залежності від віку транспортних засобів (1-40), а при реєстрації (перереєстрації), проходженні транспортними засобами чергового технічного огляду застосовується коефіцієнт 1.

В Законі № 1963- XII зазначено, що ставки податку з власників транспортних засобів залежать від виду транспортного засобу. Ставки податку наземних транспортних засобів залежать від строку використання, а також від того чи транспортний засіб вперше реєструється в Україні (нові транспортні засоби та ті, що були в користуванні та ввозяться на митну територію України), чи проводиться реєстрація, перереєстрація чи черговий технічний огляд. Ставки водних транспортних засобів залежать від довжини та маси водного транспортного засобу. Ставки податку визначаються в гривнях на рік для транспортних засобів з двигунами внутрішнього згорання у розрахунку на 100 куб. см об'єму циліндрів двигуна, для транспортних засобів з електродвигунами – на 1 кВт потужності двигуна, для водних транспортних засобів – на 100 см довжини водного транспортного засобу.

Слід зазначити, що Законопроектом № 6509 встановлена обов'язкова індексація ставок податків з урахуванням інфляції, яка не зазначена у Законі 1963- XII. Це є позитивним моментом, адже дозволить враховувати інфляцію, не змінюючи діючі ставки оподаткування.

Пільги щодо податку Законопроектом № 6509 встановлені майже такі ж, як і в Законі № 1963- XII. Додатково надається пільга у розмірі 50 % для сільськогосподарських підприємств за трактори колісні (крім сідельних тягачів) та вантажні автомобілі, проте скасовується пільга для осіб, які згідно із законодавством є платниками фіксованого сільськогосподарського податку.

Слід зазначити, що сьогодні існує проблема втрат бюджету, пов'язана саме з наданням великої кількості пільг. Так, станом на 01.10. 2009 р. кількість пільговиків складає 13 759 чол. При цьому втрати до місцевого бюджету становлять 64 849, 380 тис грн., що складає приблизно 6 % від надходжень даного податку до місцевих бюджетів за той же період [7].

Щодо наступних елементів податку з власників транспортних засобів суттєвих змін не передбачається. Аналіз механізму нарахування та стягнення податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин та механізмів на сучасному етапі розвитку економіки нашої країни дав можливість виявити наступні недоліки: обмежений перелік об'єктів оподаткування податку з власників транспортних засобів; невідповідність бази оподаткування податку з власників транспортних засобів сучасним тенденціям розвитку НТП; відсутність екологічної складової при визначенні величини податку з власників транспортних засобів; велика кількість пільг, що передбачені чинним законодавством України. Для усунення зазначених недоліків доцільно здійснити наступні заходи: розширити перелік об'єктів оподаткування податку з власників транспортних засобів за рахунок залучення транспортних засобів та механізмів, що такими не є (причепи, більшість повітряних та водних суден); визначити потужність двигуна в кВт як базу оподаткування для нових колісних транспортних засобів; розраховувати величину податку з власників транспортних засобів враховуючи «традиційну» та екологічну складову, тобто додатково визначити об'єм викиду вуглекислого газу базою розрахунку величини податку за «екологічною схемою»; скоротити перелік пільг, при цьому надавати пільги не за категоріями платників, а за видами транспортних засобів.

Вдосконалення зазначеного податку буде сприяти, в першу чергу, збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, що, в свою чергу, дозволить зміцнити фінансову базу органів місцевого самоврядування.

Література

1. Вдовиченко М.Ю. Реформа ставок оподаткування податку з власників транспортних засобів [Електронний ресурс] / М.Ю. Вдовиченко // Збірник студентських наукових праць Уманського державного аграрного університету. – 2009. – Ч. 3. – Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1036>

2. Руденко В.В. Перспективи вдосконалення системи місцевого оподаткування в Україні : (матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Сучасність, наука, час», Київ, 25-27 листопада 2008 р.)/ Вікторія Василівна Руденко // [Електронний ресурс]. – мРежим доступу: <http://intkonf.org/rudenko-vv-perspektivi-vdoskonalennya-sistemi-mistsevogo-opodatkuвання-v-ukrayini/>

3. Коваленко Н. Проблемні питання обкладення податком з власників транспортних засобів [Електронний ресурс] / Наталія Коваленко // Юридичний журнал. – 2002. – № 5. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=605>

4. Закон України „Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин та механізмів”: за станом на 20 червня 2010 р. [Електронний ресурс], 2010. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1963-12>

5. Проект Податкового кодексу України від 15.06.2010 № 6509 [Електронний ресурс], 2010. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=37984

6. Налоговый кодекс РФ от 05.08.2000 N 117-ФЗ [Електронний ресурс], 2010. – Режим доступу: http://www.consultant.ru/popular/nalog2/3_15.html#p11487

7. Пільгове оподаткування та його наслідки для бюджету [Електронний ресурс], 2010. – Режим доступу: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=133895&cat_id=133904

Рецензент докт. екон. наук., професор В.М. Степанов